

Salvatore — Ràdio Pica

Història-anàlisi de les ràdios lliures a Catalunya i el seu futur

Salvatore — Ràdio Pica

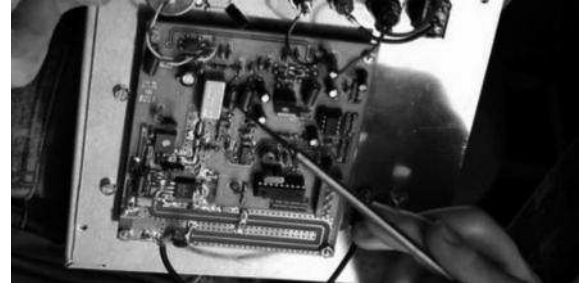
Història-anàlisi de les ràdios lliures a Catalunya i el seu futur

Dedicat a Màrio de B. Ràdio Klara
i a Enric -Electrònic-

ROURE EDICIONS

1. Inici dels pioners (1978-79)

Aquest és el primer d'una sèrie d'escrits que pretén aproximar història i problemàtica de les ràdios lliures bàsicament a Catalunya des de 1977 fins l'actualitat.

Les pioneres transmissions van ser als barris més populars de Barcelona, majoritàriament en entorns llibertaris i associacions de veïns; eren les primeres emissions lliures de l'estat.

Recordo perfectament a la fi dels 70's l'entrada dels funcionaris de Telecomunicacions als estudis de l'Ona Lliure, al carrer

Ludovico Pio (al barri de Sant Pere, prop de l'Arc del Triomf de Barcelona).

Estava com a president del govern Adolfo Suárez i a Catalunya Josep Tarradellas; era el temps de la dita Transició.

Els funcionaris del Ministerio de Telecomunicaciones amb un “papelón” que ni ells es creien... Aplicar quina llei? No existia normativa sobre la lliure radiodifusió (encara era vigent la legislació franquista que donava tot el poder de control de l'espai radioelèctric al govern de Madrid).

Fins a tres vegades de manera reiterativa va ser clausurada Ona Lliure, inclòs tall d'electricitat, policia, bombers i Ministerio de Cultura i Telecomunicaciones.

La programació va ser estructurada seguint els esquemes de les RRLL Italianes: feminisme, ecologia, homosexualitat, antimilitarisme, antinuclears, reivindicació ciutadana, drets civils, antiautoritarisme contra les presons, etc.

Bàsicament els programes eren realitzats per universitaris i universitàries.

Abans, el 1977, ja va haver a la fm —a Granollers— Ràdio Maduixa, creada per un grup de ràdio-afeccionats. Emetien només música, mai hi havia veu; no van ser localitzats ni clausurats.

També en aquella època, a Vic va tenir lloc trobada-jornades bàsicament sobre el futur pràctic i tècnic de les RRLL.

Una mica més tard, al barri del Poble Sec, al carrer Elcano, l'Ateneu Llibertari amb equips autoconstruïts inicià la seva activitat (en aquella època els emissors i fins i tot les taules de mescles eren de construcció pròpia).

Ràdio Poble Sec va ser l'anterior etapa a la constitució d'Ona Lliure, que va comptar amb l'experiència del mateix tècnic.

Ja al 1978-79 va néixer, al barri de Gràcia, La Campana de Gràcia; per primera vegada l'emissor no era autoconstruït, és va comprar a Itàlia i es va passar de contraban pels Piri-

neus (l'estat espanyol encara no era membre de la Comunitat Europea)

Aquesta emissora emetia des de diferents terrats de manera alternant i rotativa amb equips portàtils alimentats amb bateria d'automòbil.

Un cop conclosa l'emissió es condicionava a l'interior d'una maleta pel millor transport.

El contingut dels programes eren les reivindicacions i informacions del barri.

Varis responsables de l'emissora foren detinguts i van passar una nit a la comissaria de policia del barri de manera preventiva. Al matí van ser posats en llibertat.

Després de dos mesos, judici: foren absolts sense càrrecs; el jutge aplicà l'article 20 de la Constitució, relatiu a la llibertat d'expressió.

2. La campana de Gràcia

Situaré aquest capítol ja a l'inici dels 80's, va ser l'“edat d'or” de les ràdios lliures per la seva ràpida expansió i quantitat, similar a taca d'oli.

Cal comprendre el temps en què és va desenvolupar el fenomen, en el context de la transició, amb prou feines cinc anys després de la mort de la dictadura franquista.

Hi havia il·lusió i esperança de canvi; esquerra i classes populars que durant dècades no van poder expressar-se lliurement. Existia en general unitat d'acció i criteri.

El moviment llibertari a Catalunya, bàsicament en els joves, va arrelar profundament i van tornar de l'exili molts dels seus militants; les associacions de veïns eren un poder fàctic important sobretot als barris obrers de Barcelona i el català va ser llengua d'integració dels immigrants arribats d'altres poblacions de la península. Trobar treball no era problema com després ha derivat dramàticament a l'actualitat.

En fi, tornem a la història de les RRLL. Després de la repressió, Ona Lliure i Campana de Gràcia decideixen unir-se compartint horari, freqüència i estudi.

Ona Lliure deixa la seva ubicació en el centre de Barcelona i realitza la seva programació a Gràcia junt a Campana.

Aproximadament sis mesos després d'emissió conjunta, Ona Lliure es dissol i Campana de Gràcia segueix emetent en solitari com en els seus inicis.

Hi ha canvi de locals, tots ells a l'entorn de l'estació del metro de Fontana (Bretón de los Herreros i Plaça Trilla).

Es normalitza la seva emissió, adoptant l'administració actitud de tolerància, no clausurant, però seguint amb legislació nul·la en el tema.

Finalment, Campana de Gràcia té el suport de la regidora presidenta del districte, Mercè Sala del PSC, que s'implica i els dóna les claus de la torre de la plaça de l'Ajuntament de Gràcia per a que instal·lin els seus equips i puguin emetre lliurement.

La torre té 33 metres d'alçada, va ser construïda el 1862 i des del seu cim es pot veure tota Barcelona panoràmicament.

Precisament aquesta emblemàtica construcció dóna nom a l'emissora —La Campana de Gràcia— important símbol revolucionari i de resistència de la història de Barcelona al segle XIX i inici del XX. Va donar també nom a

EL BADALL de GRÀCIA

REVISTA D'INFORMACIÓ GENERAL DE LA VILA DE GRÀCIA 10 Pts.

Han tancat La CAMPANA L'emissora de GRÀCIA

Era herència "La Campana", i el Badall li de recordar que altra vegada s'ha agafat la llibertat d'expressió, amb orgull i amb un cert orgull.

"La Campana" és l'emissora "laura" de Gràcia, i la seva ràdio fa de el símbol de la comunicació directa, honesta, accessible i sense diferències entre receptor i emissor.

Es va intentar tenir de donar suport ara, de més i d'una altra manera a "La Campana", i per això donar que començar amb material (per exemple per la publicitat, col·laborant amb els que volien fer possible una cosa i que es creia feible). Que no era ben de saber-ho a la seva imatge per l'estat per a repetir. Volem recordar que no constem que l'emissora amb successos, que ja són molts en aquests moments.

LLIBERTAT D'EXPRESSIÓ PER A TOTHOM.
LLIBERTAT D'EMISSIÓ PER A TOTES LES RÀDIOS LLIBRES.
LLIBERTAT DE BADALLAR
 I rebre els nos altres que "La Campana" sempre serà "independència" i serà un dels punts de la 8a, a 98,5 Mg. de la F.M.

FRANCO RIBAS BARRALDI
 EL BADALL DE GRÀCIA és
 una revista mensual d'informació
 de la vila de Gràcia, que es publica
 el primer dia de cada mes.
 El preu és de 10 Pts. i es ven
 a través de les llibreries de la vila.

DEL 1 AL 14 DE FEBRER DE 1982 - Nº 8

importantes publicacions republicanes, àcrates i anticlericals, com *L'Esquella de la Torratxa* o *La Campana de Gràcia*.

L'emissora es dissol el 1982, bàsicament pel mínim pressupost econòmic pel manteniment i el cansament general dels realitzadors i realitzadores dels programes.

Vaig ser coofundador d'aquesta emissora i vaig col·laborar en la seva programació.

L'objectiu d'aquesta ràdio era aglutinar l'associacionisme cultural i reivindicatiu de barri.

3. Expansió emissores

Per sort o desgràcia tinc una memòria extraordinària, aquestes dades històriques sobre les RRLl estan en un 80% en el record vivencial, però evidentment que qualsevol aportació contrastada sobre el tema serà benvinguda.

Continuem doncs la història on la deixarem a l'anterior capítol, principi 80's, encara que avui farem petits retrocessos a la fi dels 70's per entendre l'evolució del mitjà a Catalunya.

Com ja vaig dir, el suport de l'associacionisme postfranquista veïnal d'esquerres va ser vital per a existir amb normalitat.

Petites aportacions econòmiques, cessió de locals i en algunes ocasions aval a la administració utilitzant el mitjà com a eina de lluita i cohesió del barri.

Aquest ha estat el cas de la Campana de Gràcia, RSK, Línia IV, R. Bronka, R. Ocaña, R. Korkó, La Gavina, R. Venus, Antena Alternativa, etc.

Un altre vessant són les RRLL que es van crear a l'àmbit llibertari: La Veu Impertinent (La Verneda) R. Libertina (Sans) o R. Gràcia.

En aquella època les emissores tenien una mitjana de durada de 3 anys com a màxim.

Molta il·lusió i l'esperit de lluita comunicativa al principi, però passat un temps es refredava, moltes vegades per enfrontaments ideològics.

Bàsicament, llibertaris-comunistes o catalanistes xocaven i el resultat gairebé sempre acabava en dissolució del mitjà o expulsió del grup minoritari pel grup dominant al col·lectiu.

El cas més representatiu d'això és Contrarradio, que estava integrat pel Moviment Comunista de Catalunya i CNT.

Forts enfrontaments que de manera irreversible portaren a la desaparició de l'emissora.

Fet destacable és que Contrarradio va ser la primera ràdio lliure que mai va desvetllar la ubicació del seu estudi, que canvià diverses vegades en poc temps a diferents barris de Barcelona.

A principi dels 80's, ja amb el govern Pujolista a la Generalitat i amb CiU majoritària i forta, l'administració catalana tenia competència del control de la fm però no disposava dels mitjans tècnics ni legislatius per a la repressió de les RRLL, encara que la intenció i les amenaces hi eren.

La seva aparent democràcia no podia tolerar ni entenia el que eren les RRLL i les crítiques a la seva gestió dretana-conservadora.

Per adonar-se del total desconeixement del mitjà, el representant del gabinet de radiodifusió del govern català va dir que en la Catalunya democràtica totes les ràdios de la fm eren lliures.

Jo vaig estar a l'horari de 12 nit a 6 matinalada.

Com el dial de Barcelona en aquells moments estava poc saturat i a causa de la situació del barri, la cobertura d'emissió era del 60% de la ciutat de Barcelona. Cal tenir en compte que els emissors de les RRLL tenien màxim 150 wats (equips italians o autoconstruïts).

El 1983 desapareix definitivament de cop Ràdio Gavina-Antena Alternativa i la coordinadora. Des de llavors i fins ara han existit 4 coordinadores de RRLL i el seu paper ha estat "simbòlic" i sempre acaben en dissolució.

Les RRLL a Barcelona han estat de molt diferents tendències: àcrates, comunistes, catalanistes, artístiques, experimentals o musicals.

El problema bàsic de la fractura entre emissores ha estat la política d'imposició d'unes a altres membres de la seva ideologia, conscient o inconscientment. Aquest va ser el cas

de Ràdio Korkó, del Moviment Comunista de Catalunya, que fins i tot va crear una sèrie de normes segons la seva concepció política per ser aplicada a tots els membres de la coordinadora.

Les coordinadores van ser creades per a l'autodefensa bàsicament davant l'administració, però en realitat la majoria de vegades a causa de "soviets suprems" de control han servit de manera autoritària i discurs únic per marcar directrius generals de funcionament i contingut a totes les demés emissores, de manera integrista.

Precisament al 1983, ara fa 30 anys, en la trobada estatal de RRLL a Villaverde (Madrid) es va acordar per unanimitat la independència partidista i sindical de les ràdios. Actualment una gran part d'emissores directa o indirectament ho incompleix.

5. Nou barris

Si hi ha una població a Barcelona en què històricament han existit més ràdios lliures, indiscutiblement és 9 barris.

Els meus primers records d'aquest entrançable barri són d'infància en l'època franquista, quan anava a casa d'un tiet matern que vivia a la Guineueta.

També inoblidables eren les manifestacions obreres prohibides del primer de maig que cada any puntualment assistia amb el meu pare.

El nom de 9 barris és relativament actual, es va adoptar el 1984 d'una publicació veïnal que aglutinava la lluita dels barris del nord-est de Barcelona.

En aquestes barriades, les més joves de la ciutat, els seus habitants majoritàriament han estat assalariats que entre les dècades dels 50's a 70's amb el seu esforç col·lectiu van aconseguir el que l'administració no acomplia o negava: clavegueram, transport públic, sanitat, escoles, etc.

Va ser habitat per la immigració arribada d'altres punts de l'estat, que va trobar vida a un preu raonable comparat a d'altres zones de Barcelona.

També l'ètnia gitana s'ha adaptat perfectament a la barriada, que des dels 50's en gran part hi habita.

9 barris és comunitat netament lluitadora des d'una orientació d'esquerra; un exemple va ser en els 70's, en la llarga i constant reivindicació com a equipament cultural de l'avui Ateneu de 9 barris, que estava destinat a continuar com a fàbrica de manufacturació asfàltica.

Mítings, concerts, assemblees, exposicions, van aconseguir-ho gràcies a la total implicació veïnal. Aquesta realitat que actualment és exemple de dinamisme cultural per a tota la ciutat, també és referència internacional per la seva escola de circ.

Actualment la immigració ha evolucionat amb poblacions natives procedents bàsicament de llatinoamèrica i Àsia.

La primera RRLL va ser Ràdio Farigola a la fi dels 70's. Va néixer en la seu d'una petita parròquia prop de Via Júlia, on el seu rector progressista va donar suport incondicional a l'activitat dels joves del centre i a la creació de l'emissora a l'edifici.

La cobertura de l'emissió va ser molt reduïda, ja que només es podia escoltar a uns 500 metres, però la il·lusió i l'esperit de canvis socials de l'època va fer que funcionés uns 3 anys i es complementés amb concerts, teatre, debats, projeccions o expos.

Ràdio Farigola participà activament a la primera coordinadora de RRLL creada el 1980.

Finalment canvià el seu nom pel d'Àgora i la seva durada va ser mínima.

Més tard, un reduït grup d'aquesta emissora va fundar Ràdio Línia IV, que es va instal·lar en el centre cívic municipal del districte. Aquesta ràdio va tenir un funcionament irregular amb llargues temporades d'atur per assumptes tècnics i administratius. Actualment funciona de manera irregular i discontinua.

Una altra experiència paral·lela al de Línia IV que ha arribat fins avui és Ràdio RSK, situada sempre al Centre cívic de Torre Llobeta (Can Basté) des dels 80's. En el seu inici va comptar amb alguns membres de Farigola-Línia IV.

És una emissora molt activa amb infinitat d'activitats culturals reivindicatives de tot tipus malgrat la reduïda cobertura per la seva ubicació, que complementa amb l'emissió *online*.

Una altra emissora que va tenir una vida efímera –encara que pròpiament no era a 9 barris– va ser Ràdio Eivissa, situada al barri d’Horta a la plaça principal i que precisament agafa el nom d’aquest emplaçament.

Les dificultats tècniques amb poca cobertura i denúncies veïnals per interferències a les teles pròximes unit al cansament del col·lectiu va portar a la seva dissolució.

Una altra mitjà destacable és l’experiència molt efímera de TV lliure que al final dels 80’s va emetre a la festa major amb el suport veïnal des de Via Júlia.

I finalment arribem a Ràdio Bronka, l’emissora més sòlida, veterana i amb experiència de més de 25 anys de constant lluita per la seva supervivència i donant suport sempre a les reivindicacions socials de base locals i internacionals.

Es va iniciar el 1987 a l’associació de veïn[e]s de Roquetes, compartint el seu local,

Avui s'acull a una de les instal·lacions de la fundació Pare Manel (humanista i sacerdot de suport a presos).

Als seus inicis l'objectiu va ser sols de cobertura del barri, però amb el temps es canvià el plantejament per l'emissió metropolitana de tota la ciutat.

Destacar que la participació de la dona en els seus primers anys va ser mínima; actualment és just a l'inrevés, doncs l'autèntica dinàmica creativa i motora és deguda a les diferents dones que formen el col·lectiu.

A la seva fundació estava format majoritàriament pel Moviment Comunista de Catalunya; amb el temps ha anat evolucionant cap a l'actual anarquisme-autònom. Recentment ha editat un llibre documental sobre la seva llarga història reivindicativa, veieu la il·lustració de la coberta que acompanya aquest escrit.

6. Altres RRLL de Barcelona, El Vallès i Catalunya

Com vaig dir a l'anterior capítol, l'"edat d'or" d'expansió numèrica de les RRLL va ser des de finals dels 70's fins el 1985, la majoria de breu durada emetent.

Radio Inoxidable (Sta. Coloma de Gramanet) – La Veu Impertinent (La Verneda) – El Avispero (Sta. Coloma de Gramanet) – Korkó (L'Hospitalet) – Ocaña (Ciutat Vella) – Liber-

tina (Sants) – Ràdio Màquis (Vallès Oriental) – Ràdio Gràcia Rebel (Gràcia).

També al Baix Llobregat: a Esplugues, Cornellà i Viladecans va haver-hi intents de posar en marxa emissores que no van arribar mai a emetre amb continuïtat.

A destacar especialment la població de Terrassa, que ha tingut fins 4 emissores en la seva petita ciutat: Kaos, Tse-Tse, Barraka i Post Scriptum.

Indubtablement Ràdio Kaos ha estat entre totes l'experiència més sòlida que ha arribat fins avui. Actualment només emet en *podcast-online*.

Inicià la seva història el 1987 (un any clau en les RRLL: clausura de Ràdio PICA per la Generalitat de Catalunya en la legislatura de Jordi Pujol; igualment, inici de les emissions

de Ràdio Bronka). En la seva fundació, Ràdio Kaos bàsicament està formada per les joves i joves comunistes i grups àcrates.

Sempre ha donat veu als moviments socials, sindicals i reivindicatius de Terrassa.

Va tenir diversos problemes administratius amb el govern català –administració radiofònica que depenia de Presidència, dirigida per Lluís Prenafeta (que anys després va ser detingut per implicació en estafa immobiliària).

La Generalitat en aquells moments estava preocupada de no poder controlar les RRLL i temia l'expansió per tota Catalunya, que en principi sols es va produir a la ciutat de Barcelona.

Campanya unitària d'autoinculpació de totes les RRLL i concentració a la plaça de Sant Jaume davant l'edifici del govern català; roda de premsa i solidaritat internacional van fer que l'administració deixés d'emprenyar amb la seva pueril repressió amenaçadora de clausurar i sancionar aquest dret fonamental.

L'evolució de Ràdio Kaos va portar a alguns membres a la creació de Kaos en la Red, portal informatiu internacional de gran rigor en el seu contingut i respectat mundialment.

Aquests últims anys a Sabadell, també en el Vallès Occidental, inicià la seva història Ràdio Trama. Actualment el seu funcionament està congelat i possiblement queda obert en un proper futur tornar a l'antena a la fm, ja que l'emissió ara és *online-podcast*.

Les RRLL més joves són Ràdio Bala (Manresa) i Sants Ona Lliure (emissió només *online-podcast*).

Una altra diferent i curiosa experiència és Ràdio 90 d'Olot (fundada el 1990): bàsicament emet programació musical no comercial –de gran qualitat i varietat– i informació local de manera independent, ja que no és emissora municipal.

7. Contrabanda fm 100 x 100 participativa i oberta

La història de Contrabanda fm sens dubte és una experiència molt singular en el panorama de les RRLL a Barcelona.

Ha tingut diverses etapes molt diferenciades a causa de la gran quantitat de realitzador[e]s que han passat pels seus micros en més de 22 anys d'existència.

Des de sempre situada en ple cor de Ciutat Vella, prop de Plaça Real, va néixer a principi de 1991 en un dels espais de l'associació Joan Bardina.

El nucli fundador inicial estava format per un italià i diversos components de Barcelona

bàsicament del camp de l'ensenyament i la lingüística.

En aquells inicis Ràdio PICA i Contrabanda arribem a un acord de compartir amb ell[e]s emissor, dial, horaris i local.

Ràdio PICA havia estat clausurada durant gairebé 4 anys i després d'una llarga lluita reivindicativa aconseguim que l'administració (Generalitat de Catalunya) retornés els equips de baixa i alta freqüència que estaven confiscats en les dependències dels mossos d'esquadra.

Així vam posar la nostra infraestructura de transmissió al servei comú amb Contrabanda fm.

L'experiència va tenir una durada aproximadament d'un any fins que l'administració va oferir un nou punt en el dial que Ràdio PICA acceptem, tornant a la nostra autonomia inicial.

Cal destacar el continu control i recel del govern català que controlava la mínima incidència tècnica de les dues emissores, que va incloure ordre d'atur provisional perquè el cen-

tre repetidor tenia una cobertura geogràfica molt extensa. Està clar que sense una lluita contínua i coordinada no s'hagués aconseguit seguir emetent.

En aquella primera etapa de Contrabanda fm, un dels seus principis bàsics va ser utilitzar el català en un 90%, fet que va facilitar la confiança de les administracions amb subvencions públiques i privades i participació activa a la festa major de Barcelona (Mercè).

En una segona època es redueix la ideologia nacionalista produint-se conflicte amb el sector més àcrata del col·lectiu, dimitint el grup fundador bàsicament per considerar que el català perd presència a la programació i també que el missatge reivindicatiu es dilueix i guanyen en proporció els musicals.

El fundador italià de l'emissora i el seu equip deixa el càrrec de la coordinació de l'emissora a una dona procedent del feminisme i l'agència contrainformativa ADAI.

Després d'uns anys de relativa normalitat, finalment per problemes d'administració econòmica s'evoluciona a una tercera etapa més àcrata doncs fins llavors diversos programes tenien un marcat caràcter independentista i de socialisme utòpic, passant la direcció a un status assembleari.

Actualment Contrabanda fm col·labora amb diferents col·lectius reivindicatius de Ciutat Vella i és exemple de ràdio oberta a les propostes més variades socialment: salut mental, musicals, debats, ensenyament, associació veïnal, feminisme, ecologia, universitat, 15 M, etc.

8. Lluny de les grans metròpolis

Indubtablement ara mateix el futur i evolució de les RRLL està lluny de les grans ciutats.

La densitat per exemple de la ciutat de Barcelona (edificis molt alts, amb estructura metàl·lica i multitud d'elements elèctrics i radioelectrònics) resta efectivitat a la propagació de les ones.

En anteriors dècades (70's i 80's) a les grans capitals, bàsicament Barcelona i Madrid, tenien el dial amb molt poques emissores i separació lògica entre ràdio i ràdio.

Actualment just és el contrari: és "la llei de la selva", del camp qui pugui, en què solament tenen possibilitat de sobreviure les fm amb més potència.

En els 80's, amb 500 w. a Bcn amb una alçària mitjana d'antena-emissora es podia cobrir regularment el 80% de la ciutat.

Hi havien unes 12 emissores en el dial. Ara mateix són incomptables i continuament hi ha canvis: es superposen, tapen, interferint-se entre elles, anul·lant-se o perdent qualitat de recepció per barreja i distorsió; el resultat és que en molts casos la sintonització és impossible.

En aquest caos radioelèctric l'administració es suma amb una nul·la col·laboració i intervenció en cas de ser interferits, posicionant-se sempre a favor de les grans cadenes corporatives, deixant totalment al marge i desprotegides les RRLL com a cas únic a Europa.

La situació d'alegalitat dels nostres mitjans afavoreix aquest descontrol que els organismes de govern fomenten, ja que aquesta situació extrema comporta cansament i des-

coratjament que fins i tot pot provocar “tirar la tovallola” i deixar d’emetre.

Anem a veure la situació privilegiada tècnicament que tenen les RRLl en el mitjà rural.

Amb un emissor de 500 w. es pot cobrir perfectament de 15 a 20 km.

La menor densitat d’edificacions i la seva baixa altura ho afavoreixen; d’altra banda els costos de l’emissor de 500 w. és assequible a qualsevol col·lectiu i el consum elèctric és baix.

A part de la qüestió tècnica, és destacable la funció social que agafa l’emissió en una petita localitat, ja que en la gran metròpoli queda diluïda per l’àmplia oferta de mitjans i propostes culturals.

Igualment és punt d’associacionisme alternatiu: reivindicació, coordinació i dinamització d’activitats cultural-musicals.

L’audiència proporcionalment és més fidel i agraïda pels continguts propers que interessen per sobre de les grans emissores, distants i desconexades de la realitat local i veïnal.

A destacar avui mateix una mostra d’això, però amb diferents propostes, són Ràdio Bala (Manresa), Ràdio 90 (Olot) i Ràdio Pinsania (Berguedà). Evidentment l’administració tampoc exerceix tanta pressió de control en petites poblacions per estar el dial poc saturat d’emissores.

Tampoc hi ha interès d’exploració econòmica per les grans corporacions radiofòniques, que no els resulta rendible una inversió pel reduït nombre d’oïdor[e]s que pot sintonitzar-les, comparat amb les grans ciutats.

9. Qui escolta RRLL actualment? Endogàmia, ghetto?

Sóc conscient de la susceptibilitat i polèmica que pot generar aquest escrit.

Hi ha temes tabú i intocables en els nostres col·lectius.

L'objectiu és simplement l'autocrítica i l'anàlisi imparcial, però real, producte de més de tres dècades de vivència personal a les ràdios lliures.

Al final dels 70's i fins a meitat dels 80's l'audiència de les RRLL va ser fenomen social i comunicatiu amb gran seguiment i participació d'un molt ampli sector de la ciutadania: associacions de veïns, partits extraparlamentaris, grups de teatre, arts plàstiques, literatura, bandes de punk, hardcore i ska, col·lec-

tius ecologistes, antinuclears, okupes, lesbianes, gais, etc., que directament realitzaven el seu propi programa.

Bàsicament, ja en els 90's, les RRLL van entrar en general en una dinàmica més tancada i de "gueto" d'exclusió i corporativisme interior.

Aquesta situació d'allunyament dels problemes socials reals i quotidians, és fàcil de constatar, ho he comprovat en enquesta realitzada al carrer a diversos barris de Barcelona.

Les preguntes: Coneixes les RRLL? Saps què són? Les escoltes o les has escoltat alguna vegada?

El resultat és que el 90% no té ni idea i un total desconeixement, quasi com si es parlés d'extraterraquis. El 87% mai les ha escoltat, ho qualifica de ràdio pirata subversiva o il·legal. Els que tenen més de 40 anys sí tenen un concepte més clar dels mitjans, doncs les van

escoltar alguna vegada en la seva joventut, fins i tot la gran majoria es pregunta: Però encara existeixen aquestes ràdios?

Com deia al principi, cal ser autocrítiques i autocrítics perquè, apart que la societat d'aquest segle poc té a veure amb dècades passades, podem preguntar quan va ser l'última mobilització per revindicar els nostres drets al carrer?

Doncs prop de 10 anys per Ràdio Bronka. En fi, queda tot dit.

Per contra, la PAH o els/les iaioflautes, per exemple, són col·lectius nascuts a Catalunya com les nostres ràdios, però la seva contínua presència al carrer ha aconseguit profunditzar en tota la societat.

Siguem realistes, actualment les xarxes socials són les que tenen més incidència en tota la ciutadania i han deixat les RRLL solament com a mitjans de "culte" molt minoritaris per a amics i amigues o coneguts i conegudes.

Tan sols cal comprovar les nul·les trucades telefòniques als programes o, si es produeixen, sempre són les mateixes persones. Ha existit una mínima evolució i aprenentatge.

A tot això cal afegir que els adolescents d'ara que van néixer en els 90's pràcticament no saben què és un aparell de ràdio, normalment s'associa a "això" que se sent en el cotxe.

És normal, aquesta generació va créixer tant a casa com a l'escola amb la informàtica.

Sens dubte el futur està en l'emissió *online*, amb el suport de les xarxes socials, puc donar testimoniatge d'això en el cas de Ràdio PICA.

Actualment a Catalunya les RRLL són testimonials, no preocupen al poder; molt al contrari, li serveix de coartada per proclamar que hi ha llibertat d'expressió. No és el cas de les xarxes socials, que han portat altes sancions a molts col·lectius i fins i tot la presó pel seu ampli seguiment, repercussió, participativa i expansió.

Hi ha però una excepció històrica irrepètibla, va ser en les últimes vagues generals en què de manera coordinada totes les RRLL de Catalunya van informar dels fets que silenciaven les emissores oficials, llavors sí el govern català es va preocupar... però en fi, és ja història.

Si a tot això unim la legislació controladora i repressiva de Catalunya i l'estat en el tema, queda més que clar.

Ara el dial està monopolitzat per grans empreses periodístiques o grups fàctics relacionats amb el partidisme polític.

Avui dia hi ha infinitat de ràdios lliures emetent *online* a tot el món, més que en la fm, no hi ha excusa doncs. Si es vol difondre informació per emetre, internet és l'autèntica alternativa de guerrilla de la comunicació actualment.

Per si queda algun dubte... hi ha diverses aplicacions gratuïtes per a mòbils per escoltar *radionline*.

En definitiva, en els cinc continents del planeta i amb el mòbil a la teva butxaca pots seguir escoltant la teva ràdio lliure.

Un altre gran avanç tecnològic que facilita escoltar els programes a qualsevol hora és el *podcast*, després de descarregar la teva emissió favorita es pot escoltar quantes vegades es vulgui sense problema, tant és així que cada vegada hi ha més RRLL a la xarxa que només funcionen amb aquest sistema.

Un altre tema absurd que limita l'audiència i la descàrrega de *podcast* és utilitzar exclusivament el format d'àudio OGG, ignorant el mp3. (L'OGG és un arxiu d'àudio de programari lliure –Ràdio Pica ho utilitzem alternant-ho amb el mp3, però mai solament OGG, doncs limitariem un 65% la possibilitat d'escolta.)

Una altra qüestió és el contingut de la gran majoria de la programació que inconscientment cau en el pamfletarisme, resultant un “tostón” que fa fugir l'audiència més pacient.

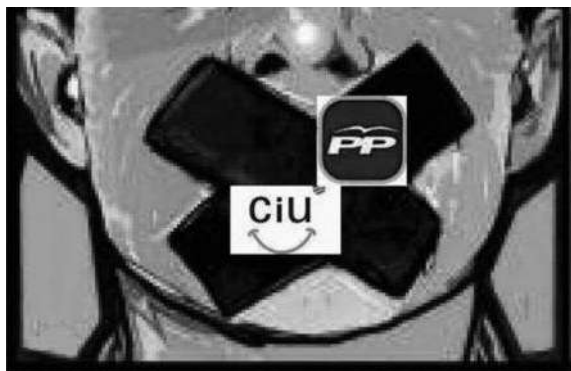
Cal tenir clar que la reivindicació i la contrainformació no estan renyides amb la dinàmica i el ritme del programa.

Si volem tenir continuïtat d'oients s'ha de tenir en compte que tan important és donar a conèixer un grup de música experimental (que no té possibilitat d'escoltar-se en un altre mitjà) com per exemple la difusió de convocatòria de manifestació o assemblea.

En fi, si no volem quedar-nos en l'exclusiva audiència d'amigues i amics o coneguts i coneguts, evolucionar o morir...

Estem al segle XXI.

10. Generalitat de Catalunya i govern espanyol: control duplicat. Lliure expressió a les RRLL

Poc ha canviat a Catalunya i l'estat espanyol el monopoli de la radiodifusió comparativament amb el període franquista.

Grans empreses ocupen el dial disputant-se publicitat i proselitisme polític.

Si es fa el càlcul de la dictadura de 1939 a 1975 i la presumpta “democràcia” 1977 a 2014, es pot comprovar que ja han passat

més anys d'aquestes últimes dècades, o sigui 37, i que les RRLL segueixen en la alegalitat i tolerància política-administrativa.

Parlant amb company[e]s d'altres països de la UE no donen crèdit a aquest greu conflicte de comunicació i dret d'expressió bàsic a les ràdios lliures.

Dos exemples: a França des de 1981 estan protegides i reben el suport del govern amb subvencions o facilitant-los infraestructura tècnica per situar les antenes emissores, és el cas concret de Ràdio Liberaire amb cobertura radial de tot París.

Un altre cas és Itàlia que ja en els 70's regularitzà la seva existència.

Parlant amb una periodista d'aquest país que fa anys treballa en una ràdio lliure de Roma, em deia: “Sou els últims romàntics d'Europa, la reserva espiritual-ideològica”.

Ostracisme i silenci és la normativa habitual de l'administració, però no exempts de

control que ha derivat en unes RRLL limitades tècnicament i mantingudes de manera heroica i col·lectivament amb molt esforç, voluntat de lluita, altruïsmes i il·lusió.

Tot té una lògica des de l'òptica governamental, la lliure expressió sense el control polític-comercial és "perillosa" perquè trenca radicalment amb el discurs oficial.

Ni en les legislatures del CDS, PSOE, PP, CiU, o el Tripartit a Catalunya o l'estat espanyol, ha existit canvi evolutiu positiu, solament promeses incomplides...

Contràriament, reculada normativa, actualment vigents sancions tant per crear RRLL com per emetre des d'edifici situant antenes: la multa de milers d'euros es pot aplicar al propietari de l'immoble per tolerar l'activitat radiodifusora sense llicència.

Si hi ha una ràdio-taller local amb poca cobertura i situada en centre associatiu (a manera d'activitat lúdica o didàctica) no té

perquè haver-hi cap incidència, però si la programació és de denúncia política-social i amb extensa cobertura urbana amb audiència alta, s'entra en l'ull de l'huracà del gran germà del discurs únic que no admet que es qüestionï en absolut.

L'assetjament també ve d'entitats gestores de propietat musical que intenten cobrar de temes *copyleft* o fins i tot d'enregistraments de músics que no estan registrats en aquestes empreses o que han estat enviats pels propis artistes per a ser radiats.

Una altra incoherència és que a Catalunya les competències de ràdio fm són compartides pel Ministerio de Indústria i Generalitat de Catalunya, així que quan no és una administració la que controla és una altra, fins i tot moltes vegades es contradiuen i superposen en un veritable caos burocràtic.

La Generalitat de Catalunya ha demostrat al llarg de 37 anys d'acord amb el govern de

MINISTERIO
DE INDUSTRIA, ENERGÍA Y
TURISMO

Ministerio de Industria, Energía y Turismo.
S.E. de Telecomunicaciones y S.I.
JPIT BARCELONA

Salida
Nº. 2013900800001917
23.10.13 08:25:17

SECRETARÍA DE ESTADO DE TELECOMUNICACIONES
Y PARA LA SOCIEDAD DE LA INFORMACIÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE TELECOMUNICACIONES

JEFATURA PROVINCIAL DE INSPECCIÓN DE
TELECOMUNICACIONES DE BARCELONA

RADIO P.I.C.A.

BARCELONA

Asunto : Contestación a su escrito

Respondiendo a su escrito con registro de entrada en esta Jefatura Provincial nº 201390080001846 y fecha de entrada 2 de octubre de 2013 le informo que:

Con fecha 11 de febrero de 2012, el Boletín Oficial del Estado publicó la Sentencia 5/2012, de 17 de enero de 2012. "Conflicto positivo de competencia 1121-1999. Interpuesto por el Gobierno de la Generalitat de Cataluña en relación con diversas resoluciones del Ministerio de Fomento por las que se imponen sanciones y medidas cautelares por la utilización de frecuencias radioeléctricas sin autorización administrativa. Competencias sobre telecomunicaciones y medios de comunicación social: nulidad de las resoluciones estatales que vulneran las potestades autonómicas de inspección y sanción de emisiones de televisión local sin título habilitante."

En dicha Sentencia se establece:

1.º Estimar el conflicto positivo de competencia núm. 1121-1999.

2.º Declarar que corresponde a la Generalitat de Cataluña la titularidad de las facultades de inspección y sanción en relación con las personas físicas o jurídicas que realicen emisiones sin ostentar el correspondiente título habilitante en los casos en los que éste ha de ser otorgado por la Generalitat.

Madrid que no té voluntat política de legislar amb sentit comú i democràticament com la resta d'Europa la lliure expressió de les ràdios lliures i comunitàries.

El govern català aquí no pot utilitzar l'ex-cusa que el govern central té la culpa...

11. Caos no és sinònim d'acràcia

Ineficàcia en gran part del funcionament de les RRLL a Catalunya és confondre anarquia amb caos.

Si no hi ha “autodisciplina” o ferm compromís de gestionar confederalment o col·lectivament les emissores, simplement s'aconsegueix que el pes organitzatiu caigui en els i les de sempre.

Es pot observar en les assemblees: si el col·lectiu està format per 25 persones, nomès s'acostumen a reunir 4 o 5, així que la gran majoria es limita a realitzar el seu programa i es desentén de responsabilitats d'organització-coordinació. D'altra banda el “taló d'Aquil·les”: l'economia, fonament bàsic pel manteniment del mitjà, també falla.

Al pagament de la quota mensual la majoria s'escaqueja o ho fa amb retard, després d'insistir fins a l'infinit la comissió d'economia.

Actes solidaris: concerts, presentacions, paredetes, etc, més del mateix, les mateixes cares de sempre, mai falten excuses per no assistir i donar el “callo”, sobretot les ments grises i “stars”. Una altra habitual i infantil actitud és el vedetisme-protagonisme d'alguns programes i persones.

Cada emissora freqüentment va a la seva en la coordinadora de RRLL oblidant que l'objectiu és col·lectiu, creant-se una ridícula competència i rivalitat (exactament de com està establerta la societat convencional).

Sembla més unes olimpíades a la recerca de medalles que cooperació i ajuda mútua; així, doncs, els resultats: dispersió, competitivitat, personalismes, lluites intestines, mínim compromís, “som més anarquistes que vosaltres”, etc...

Ràdio lliure inici 80's

Des de la meua vivència de dècades en aquests mitjans sempre recordaré el fet que a la fi dels 70's, es va proposar la confederació de totes les emissores en un sol dial compartint horaris i manteniment econòmic amb cobertura urbana.

El 1982 es va fer realitat al barri de la Barceloneta (Bcn) amb el nom d'Antena Alternativa, que estava integrada per cinc emissores.

La seva durada va ser breu, bàsicament perquè el local on estava situada pertanyia a una associació veïnal que es va dissoldre, però durant el temps que va emetre el resultat va ser immillorable.

Un altre factor irrepetible per tornar a crear aquesta megaemissora va ser que una part d'aquestes ràdios van deixar d'emetre. Hi havia les següents emissores: Farigola, Campana de Gràcia, Venus, Gavina i Pica.

Una altra mostra de la individualitat de la majoria de RRLL de Catalunya: Ràdio Pica des de sempre reemet programes d'altres RRLL, a l'inrevés mai en altres emissores s'han emés els de Pica, però curiosament sí en altres ràdios de l'estat i d'Europa.

Estem molt lluny del nivell d'evolució i coherència d'altres RRLL internacionals...

Aquí dona la sensació que l'apologia del cutrisme, ser "outsider" – incomprés, és l'ideal: dificultar seguir l'emissió *online* per emetre en

format ogg; webs i programes amb agendes d'actes caducats de fins a 6 mesos; o en cap de setmana, vacances de nadal i estiu, hores i hores sense emissió.

Per acabar, les assemblees: autèntics despropòsits del sentit comú i la ineficàcia.

El 80% de vegades els/les que més parlen i criden acostumen a ser els/les més ignorants, que per la seva "verborrea" intenten convèncer a la resta, que deleguen funcions per no discutir...

Evidentment no tot acaba en una reunió puntual, sinó que aquesta es perllonga en altres de continuades i inacabables durant mesos, o sigui, el "club reunitis". Les conseqüèn-

la anarquía es la más alta expresión del orden.

la acracia no es ostentación es acción.

el/la verdader@ anarquista no lo dice se le conoce por sus actos.

cies: enfrontaments personals i empitjorament dels temes tractats.

Una frase d'Antonio Martin, (històric anarquista resistent al feixisme franquista) ho sintetitza: "Hi ha molts personalismes dins el moviment llibertari i el problema de no voler afrontar la veritat ni acceptar els errors".

Caos, irresponsabilitat, cutrisme, aïllament de la realitat de la societat, involució vivint del passat, competitivitat pueril entre emissores... i clar, anarquisme, no? En realitat, per fortuna, això només ho creuen pocs i poques.

En altres punts de l'estat espanyol la majoria d'emissores l'organització és més oberta i responsable.

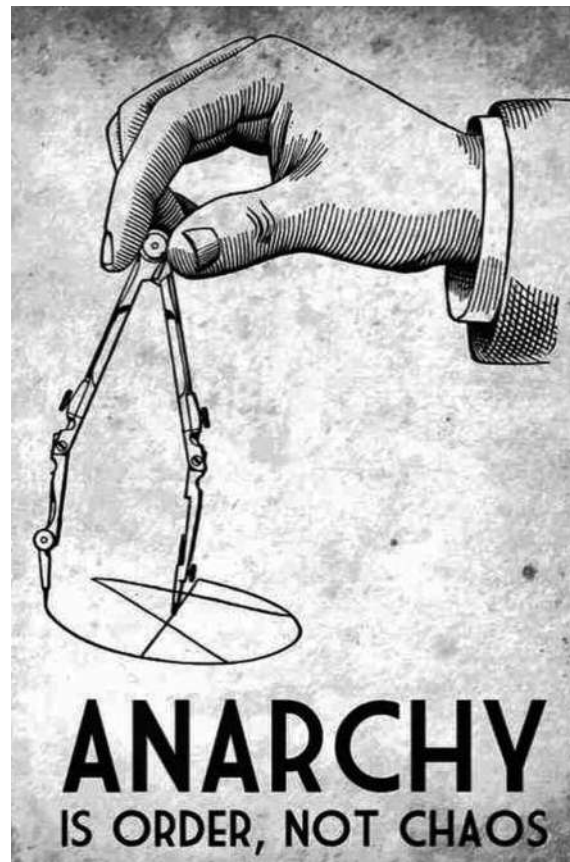
Aquest és el resultat de 36 anys de ràdios lliures a Catalunya; divisió, mínima audiència i debilitat per automarginació en la societat, en definitiva un clan tancat que no ha evolucionat i està encara amb esquemes comunicacionals dels 70's. Lamentablement, una mínima

part del grup, la majoria provinent del món universitari, teoritzen i porten la veu cantant, creant coordinadores de ràdios que el temps ha demostrat que a nivell pràctic és eficàcia nul·la.

Per altra banda, en justícia tinc que dir també que he trobat els/les millors company[e]s a les RRLL que de bona fe han lluitat i fart[e]s d'aquesta situació immobiliària ho van deixar.

Normalment tot acaba comparativament com un esplai o agrupament de *boy scouts*.

Lamentablement tot[e]s som culpables.

12. Coordinadores de la “Srta. Pepis”

Mai les coordinadores de ràdios lliures a Catalunya han servit per res pràctic, excepte per a una agradable trobada entre “birres”.

Des del govern espanyol i igualment la Generalitat de Catalunya han negat la legislació normativa de les RRLL al llarg de gairebé 40 anys.

Evidentment aquests organismes de govern amagen la realitat europea que aquests mitjans lliures estan regulats i protegits com a aportació de base a la diversitat de la societat a la comunicació alternativa.

Aquí aquesta és la llibertat d'emissió a les RRLL: interferències, persecució de les entitats comercials de drets d'autor, sancions de milers d'euros, de fins a 73.000, embargaments bancaris i de béns.

En definitiva, prepotència i abusos de poder que no han pogut aturar les coordinadores de ràdios lliures de Catalunya.

L'últim i vergonyós cas ha estat la pèrdua de la freqüència històrica del 96.6 fm del dial de Barcelona des del qual, durant 27 anys, hem emès Ràdio PICA i que vam oferir sense ànim

de lucre per utilitzar col·lectivament a l'actual coordinadora.

Doncs bé, per deixadesa, insolidaritat, inconsciència, individualitat o egoisme, aquesta freqüència ha estat ocupada i explotada en mans d'una emissora comercial que gestiona un destacat militant de CiU.

Sí, vergonyós que, quan hi ha ràdios lliures a la coordinadora que amb prou feines cobreixen 150 metres, no s'hagi fet l'esforç col·lectiu per potenciar la comunicació de les ràdios lliures en aquesta freqüència metropolitana.

Infantilisme, falta d'eficàcia, teories irrealitzables a la pràctica i estratègies de "paco-tilla" d'unes coordinadores de la "Srta Pepis" que s'han limitat a recollir les engrunes que els organismes de govern deixen caure per tenir contentes les autoanomenades ràdios lliures.

HISTÒRIA-ANÀLISI DE LES RÀDIOS LLIURES A CATALUNYA I EL SEU FUTUR

Escrita per SALVATORE, fundador de Ràdio PICA el març de 1981 – Actualment la ràdio lliure en funcionament pionera de l'estat espanyol.

Reproducció total sense copyright,
per a finalitats no comercials i citant l'origen.

twitter: @RADIOPICA / www.radiopica.net

Podeu trobar aquest escrit a:
[http://www.lahaine.org/mm_ss_est_esp.php/
historia-analisi-de-les-radios-lliures-a-2](http://www.lahaine.org/mm_ss_est_esp.php/historia-analisi-de-les-radios-lliures-a-2)

Aquesta edició s'imprimeix el setembre de 2014
als tallers de Roure edicions.

1. Inici dels pioners (1978-79) 3
2. La campana de Gràcia 7
3. Expansió emissores 13
4. Ràdios als barris 17
5. Nou barris 20
6. Altres RRLL de Barcelona, El Vallès i Catalunya 27
7. Contrabanda fm 100 x 100 participativa i oberta 32
8. Lluny de les grans metròpolis 36
9. Qui escolta RRLL actualment? Endogàmia, ghetto? 40
10. Generalitat de Catalunya i govern espanyol: control duplicat.
Lliure expressió a les RRLL 48
11. Caos no és sinònim d'acràcia 54
12. Coordinadores de la "Srta. Pepis" 62

RADIO
ONLINE

Història-anàlisi
de les ràdios lliures a Catalunya
i el seu futur